

УДК 37.013 + 373.57

О.І.Язиков,
(Приватна середня
загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
“Ерудит” м. Харкова)

ПРИВАТНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ В ОСВІТІ ХХІ СТОЛІТТЯ

В умовах значних змін у соціальному, економічному, політичному житті України на сучасному етапі суспільного розвитку перед вітчизняною освітою постає проблема радикальної перебудови сфери навчання та виховання, мета яких – сформувати сучасну людину, яка була б активним творцем прогресу країни, людської цивілізації цілому. Змінюється система поглядів на виховання та навчання, педагогічний процес, ці зміни відбивають потребу в розвитку суспільства, що змінюється, і самої людини.

Але побудова національної системи освіти, яка базується на ідеї плюралізму, варіативності, диверсифікації традиційної школи, яка була спроможна забезпечити високоякісну освіту для всіх принципалів населення, потребує значних фінансових витрат державного бюджету. Внаслідок цього виникає необхідність формування різноманітної структури національної освіти. Зокрема, в усіх розвинувтих країнах залишається незмінною мережа приватних освітніх закладів, а в деяких країнах (Україна, Росія, Японія, країни Східної Європи) вона останнім часом помітно збільшується [3].

В Україні економічні та політичні зміни призвели до створення нових економічних умов функціонування закладів освіти, які повинні були пристосуватися до цих умов. Приватні заклади освіти виявилися конкурентноспроможними на сучасному ринку освітніх послуг. Це призвело до появи школи нового типу, зокрема, приватних, обумовленої не тільки економічними традиційних організаційних форм навчання в повному обсязі апробувати поставлені перед сучасною освітою завдання, а й обмеженістю та культурологічної концепції, закладеної у вітчизняній педагогічній філософії, яка значною мірою підпадає під вплив традиційної школи виховання. Водночас зростає небезпека, особливо в умовах кризи в Україні, підпорядкування особистості новим, часто ситуативним вимогам соціуму на шкоду загальнолюдським цінностям та ідеалам. І при демократії і гуманізмі, у тому числі й в освіті, мають на увазі поставлення до інших культурних і історичних традицій. Тільки перевагами здійснення освітнього процесу в приватній школі слід вважати

можливість більш глибокого втілення нових технологій виховання, ефективнішого використання особистісно орієнтованого підходу до виховання завдяки зростанню обсягу індивідуальної роботи з учнями та реалізації нетрадиційних форм організації навчально – виховного процесу; наявність більш мобільного механізму здійснення тих або інших форм виховання та навчання (школа повного дня, клубна робота, мережа факультативів тощо); більш тісний зв'язок між педагогічним колективом та батьками учнів тощо. Існування приватної школи не тільки як освітнього закладу, а й як суб'єкта ринкових відносин дозволяє глибше відчувати зміни в суспільстві, швидше на них реагувати. Структура діяльності такого навчального закладу визначається не тільки загальнокультурним та освітнім простором країни, а й вимогами ринкової економіки, в тому числі й ринку праці.

Очевидно, що становище кожного конкретного приватного закладу освіти на ринку освітніх послуг, його фінансовий стан знаходяться у прямій залежності від здатності такого навчального закладу задовольняти потреби споживачів, (у даному випадку – батьків), а також від спектру додаткових освітніх послуг, які він може надати на відміну від державної школи. Оцінка результативності освітньої діяльності приватної школи, критерії її ефективності визначаються за традиційними методиками, а також з урахуванням здатності випускника школи до вступу на реальний ринок праці, в тому числі і світовий, його можливості до самореалізації у сферах бізнесу, політики, культури, службової кар'єри тощо.

У сучасній Україні розвиток нових економічних механізмів висуває до кожного випускника середньої або вищої школи більш жорсткі вимоги відносно рівня освіти, вміння пристосовуватися до оточуючого середовища, вміння спілкуватися з оточуючими, здатності до самореалізації та саморозвитку в умовах швидко змінюваного світу. Реалії сьогодення такі, що існування людини у відриві від загальнолюдського культурного простору неможливе. Розвиток нових інформаційних технологій, інтенсифікація зв'язків між країнами, збільшення міграції населення потребують постійного залучення кожної людини до світового культурного простору, вимагає від неї поважного ставлення до носіїв інших культурних традицій, вміння брати участь в постійному “діалозі культур”. В сучасній освіті з'являється потреба у розгляді духовної і культурної історії людства крізь призму величезних досягнень у галузі мистецтва, науки, літератури, значних суспільних подій, життя і діяльності великих історичних постатей, в усвідомленні прогресу цивілізації як безперервного потоку людських доль і постійного духовного пошуку. Тому навчання як занурення особистості учня до

світового потоку культури, як самореалізація і самоактуалізація її особистості у вічному "діалозі культур" – такий погляд стає одним з головних принципів діяльності приватних закладів освіти.

З іншого боку, особистісно-орієнтоване навчання, яке є головною стратегією діяльності приватних закладів освіти і яке спирається на активізацію особистісного досвіду учня, неможливе без його зв'язку з досвідом усього людства; навчально-виховний процес постає як своєрідна драма пошуку істини, ідеалу, гармонії з оточуючим світом, співставлення свого власного досвіду з досвідом людства, з сучасною загальнолюдською культурою [5].

Аналіз глобального культурного простору, сучасного світового національного ринку праці та ринку освітніх послуг дозволяє виділити головні вимоги до концепції і стратегії функціонування та розвитку приватних навчальних закладів в Україні.

Ці вимоги можна поділити на три групи:

I. Вимоги національної системи освіти України;

II. Вимоги, обумовлені глобальними проблемами та загальнокультурними цінностями, які становлять важливий компонент світового культурного простору;

III. Вимоги сучасного ринку освіти та ринку праці.

У державній національній програмі "Освіта: Україна X сторіччя" головна мета національного виховання молоді на сучасному етапі визначається як формування особистісних рис громадянина України, що включають національну самосвідомість, розвинену духовну, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культури, розвиток індивідуальних здібностей і таланту. Національна концепція освіти визначає такі головні принципи діяльності навчального закладу: принцип гуманізму, принцип демократизму, принцип гуманітаризації освіти, індивідуалізації та диференціації тощо [2].

До головних факторів, що детермінують сучасний світовий культурний простір, слід віднести такі :

- гуманітаризація науки: підвищення ролі гуманітарних наук про людину, врахування людського фактора в науці, техніці, виробництві та економіці;

- плюралізм наукових та культурних цінностей: визнання рівності усіх культурних традицій як у просторі, так і в часі;

- інваріантність та універсальність культури: визнання всеохоплюючого значення культури як для кожної окремої людини, так і для всього людства в цілому;

- інтегративність науки: підсилення впливу суміжних дисциплін і метанауки; наявність у сучасній науці "наскрізних" тем

фундаментальних принципів, притаманних усім галузям науки (наприклад, так званий “антропний фактор”);

- інтерактивність знання: збільшення значення не тільки наявності знань або інформації, а й наявності засобів та можливостей їх транспортування;

- творча та інтелектуальна свобода.

Сучасна світова культура характеризується також трьома глобальними проблемами людства:

1. Екологічна криза, під яку підпадає не тільки оточуюче природне середовище, а й сама людина і ближній космос.

2. Духовна криза, що викликана політичним збільшенням егоцентризму, етноцентризму, посиленням релігійного та політичного екстремізму. Для запобігання цих негативних тенденцій культури потрібне усвідомлення цінності “не – Я”.

3. Криза гуманізму: хоча роль людини в сучасній економіці та політиці підвищується, частіше це стає об’єктом маніпуляції людиною: сучасній культурі потрібне відновлення класичних гуманістичних традицій, які відрізнялися поважним ставленням до людини, визнанням її як найвищої цінності всесвіту.

III. Вимоги ринку освіти в XXI сторіччі визначаються тими змінами, які відбуваються в соціально-економічному середовищі: глобалізація всіх суспільних процесів, світова інтеграція, об’єднання інтелектуальної власності, висока мобільність технологій, фінансових, матеріальних і людських ресурсів. Освіті в новому сторіччі відводиться головна роль у здійсненні концепції оновлення колективів за допомогою оновлення особистості. Найбільш гостро постає проблема “релевантності” – взаємозв’язку освіти, шкільної реальності з об’єктивними потребами молоді, з вимогами ринку праці. Головний фактор сучасного ринку праці – це “глобалізація економіки”, яка виникла на основі транснаціональної взаємозалежності країн та регіонів світу вже безпосередньо сьогодні. На перший план в даному випадку висуваються такі практичні здібності:

- творча та інтелектуальна активність;

- здатність до саморозвитку та самовдосконалення;

- динамічність психофізіологічних станів та інших властивостей особистості, обумовлена великою імовірністю частих змін характеру праці, робочого режиму, складу трудового колективу, а також гарантує психічну здатність змінювати спеціальність або професію, якщо в цьому буде потреба;

- просторова та часова мобільність особистості, які забезпечать її продуктивну діяльність в умовах відряджень, ділових поїздок, під час проведення ділових переговорів тощо;

- вміння розуміти і використовувати слова, символи, жести, емоції та манери поведінки для створення, передачі та обробки думок;

- вміння аналізувати текстову і графічну інформацію, обмінюватися ідеями і повідомленнями за допомогою різних засобів комунікації, і яких слід віднести також різні види мистецтва [1].

Саме такі вимоги або “виклики” є домінуючими на сьогоденному ринку освітніх послуг не тільки в Україні, а й в інших країнах світу, і обирають демократичну та гуманістичну стратегію розвитку національної освіти.

Виходячи із ринкового та “вартісного” оцінювання цих вимог приватний навчальний заклад (школа “Ерудит” м.Харкова) обирає такі цільові напрямки діяльності:

1. Зберегти або відновити духовне здоров'я та емоційне благополуччя кожної дитини; формувати навички спілкування, співробітництва і виховувати ті людські якості, вміння, які необхідні для спілкування і спільних справ; навчити дитину вчитися, самостійно накопичувати нові знання і вміння;

2. Створити і провести апробацію на практиці технології особистісно орієнтованого навчання та виховання у школі; розробити відповідний дидактичний матеріал (на базі державного освітнього стандарту); підготувати спільні методики аналізу цього процесу об'єднати дії всіх суб'єктів освітнього процесу (учнів, вчителів, батьків, адміністрації), підпорядкувавши їх цілям особистісно орієнтованої освіти систематично вивчати динаміку розвитку кожного учня в педагогічному процесі;

3. Побудувати цілісне освітнє середовище, яке забезпечить індивідуальне виявлення кожного учня в єдиному навчальному процесі створити для цього комфортні умови його “проживання” в процесі навчання проводити за індивідуальними освітніми та виховними програмами.

4. Розробити та реалізувати таку управлінську політику, яка забезпечувала виконання всіма учасниками навчально-виховного процесу функцій, адекватних до цілей та завдань особистісно-орієнтованої освіти створити у навчальному закладі ефективну систему обміну інформацією та зворотнього зв'язку.

Отже, до найперспективніших освітніх структур в XXI столітті належать такі навчальні заклади, які уважно прислуховуються до тенденцій і змін, що назрівають у світі, активно залучають учнів до нових навичок, які мають “ринкову вартість”, і мають перевагу гарантованого працевлаштування та кар'єри; ті навчальні заклади, які є “відкриті” для нових навчальних і виховних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грейсон Дж.К. мл., О'Делл К. Американский менеджмент на пороге XXI века: Пер.с англ. – М.: Экономика, 1991. – 181 с.
2. Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття). – К., 1996.
3. Джуринский А.Н. Развитие образования в современном мире: Учеб.пособие. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – 200 с.
4. Концепція безперервної системи національного виховання. – К., 1994.
5. Шадриков В.Д. Философия образования и образовательная политика. – М.: Логос, 1993. –181 с.

УДК 378.181.09.0025

О.І. Онипченко,
кандидат педагогічних наук
(Бердянський державний
педагогічний університет)

РОЗКРИТТЯ РОЛІ ТА ФУНКЦІЙ ПЕДАГОГІЧНИХ РАД У СПАДЩИНІ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ ПЕДАГОГІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТОЛІТТЯ

Демократизація управління сучасною школою передбачає істотне розширення прав учителів та педагогічних колективів, відмову від жорсткої централізації і регламентації всіх сторін шкільного життя, подальший розвиток колегіальності його керівництва. Становлення та розвиток системи освіти сьогодення пов'язані з національними традиціями, історією вітчизняної педагогічної думки й не можуть існувати без систематичного вивчення накопиченого досвіду, зокрема діяльності педагогічних рад.

Чимало відомих педагогів минулого вивчали й подавали пропозиції щодо створення і функціонування колегіального органу вчителів – педагогічної ради: Я.А.Коменський, І.Г.Песталоцці, М.І.Пирогов, К.Д.Ушинський, Х.Д.Алчевська, С.І.Миропольський, Я.В.Абрамов, М.І.Демков.

Так, на доцільність об'єднання діяльності вчителів наголошував у своїх працях Ян Амос Коменський. У ході дослідження нами було встановлено, що прообразом педагогічних рад був *шкільний сенат*, ним